

ДОКУМЕНТОЗНАВСТВО. БІБЛІОТЕКОЗНАВСТВО. АРХІВОЗНАВСТВО.

Ірина Сидун
Одеський національний університет імені І. І. Мечникова,
Одеса, Україна

ОСНОВНІ НАДБАННЯ ВІТЧИЗНЯНОГО ДОКУМЕНТОЗНАВСТВА В РОЗРОБЦІ ТЕОРІЇ ДОКУМЕНТАЛЬНИХ КОМУНІКАЦІЙ

Розглянуто питання розробки теорії документальних комунікацій у вітчизняному документознавстві. Досліджено комунікації взагалі та соціально-інформаційні комунікації зокрема, у розрахунок на їхнє використання для характеристики документальної комунікації як об'єкта загальної теорії документології.

Ключові слова: теорія комунікації, соціально-інформаційна комунікація, документальна комунікація, документологія.

Рассмотрены вопросы исследования теории документальных коммуникаций в отечественном документоведении. Рассмотрены коммуникации вообще и социально-информационные коммуникации в частности, в расчете на их использование для характеристики документальной коммуникации как объекта общей теории документологии.

Ключевые слова: теория коммуникации, социально-информационная коммуникация, документальная коммуникация, документология.

In this article the author tries to analyze communication in general and social information communication in particular are examined, for description of documentary communication as an object of general theory of dokumentology. The problems of development of the theory of documentary communications in national Documentation.

Keywords: *theory of communication, social information communication, documentary communication, dokumentology.*

Українське документознавство сформувалось як самостійна наука після здобуття нашою державою незалежності. За ці роки побудовано розвинену інфраструктуру документознавства. Фахівці документознавчої галузі працюють в умовах постійного оновлення

інформаційного середовища, оскільки наука про документ розвивається швидкими темпами. За період незалежності України у вітчизняному документознавстві накопичився потужний інформаційний масив: наукові, навчальні, методичні та довідкові видання, окремі публікації документознавчої тематики. Суттєвий інтерес викликають дослідження теорії документальних комунікацій.

Ця проблема є актуальною, тому що набула висвітлення у працях провідних вітчизняних дослідників Г. М. Швецової-Водки, М. С. Слободяника, С. Г. Кулешова, Л. Я. Філіпової, А. М. Шелестової та Ю. П. Якимюк. Вказані науковці провадять постійні наукові пошуки в напрямку вдосконалення і розширення наукової бази по даній проблематиці, ними написано багато книг та статей, котрі високо оцінені світовим науковим товариством.

Розробка теорії документальних комунікацій є однією із головних проблем вітчизняного документознавства. У рамках розв'язання цієї проблеми Г. М. Швецова-Водка здійснила спробу формування ноокомунікаційної теорії документознавства. На нашу думку, запропонований підхід є перспективним, проте на сучасному етапі автор лише починає його розробку [12; 8; 10]. Найбільш розповсюдженим в документаційній науці, як справедливо відмічає автор є використання поняття документ як «матеріального (субстанціального) об'єкта, в якому соціальна (семантична) інформація закріплена способом запису» [12, 123].

Вона також розглянула низку питань, присвячених теорії документальних комунікацій і місцю у цій теорії документа і книги [9; 11]. В даному контексті проблеми можна погодитись з думкою дослідниці, що комунікація в процесі якої передаються і приймаються сигнали або інформація, є інформаційною комунікацією. Це – один із видів комунікації взагалі. Його антиподом є матеріальна комунікація, тобто передавання від одного об'єкта до другого матеріального об'єкта [11, 50].

Цей поділ комунікації на два основних види, що розрізняються за характеристикою об'єкта, які передається, є головним для теорії

комунікації, тому що подальші і глибші дослідження зосереджуються саме на інформаційній комунікації.

Місце ряду наук в системі комунікацій, а також теорії документальних комунікацій у структурі документознавства обґрунтував М. С. Слободяник [5; 4]. Важко не погодитись у ситуації, що склалася, з думкою ученого, що документознавство є комплексом наукових дисциплін, який у майбутньому інтегрується в єдину науку про документ. Документознавство, на його думку, – це комплекс наукових дисциплін, «орієнтованих на всебічне вивчення документа у широкому контексті, а також різноманітних утворень документів, що формують документну інфраструктуру суспільства» [5, 6].

Значну увагу аналізу документа, як засобу комунікацій, приділяє С. Г. Кулешов [2; 3]. Загальне документознавство С. Г. Кулешов визначає як «метанаукову надбудову для всіх наук документально-комунікаційного циклу». Також автор відзначає, що «документологія не є науковою дисципліною, а лише сукупністю наукових знань, вибраних з різних наук документально-комунікаційного циклу, та загальнотеоретичних концепцій, методологічних засад, підходів» [2, 38]. Проте, він не підтримує віднесення ВАК України документознавства до соціально-комунікаційних наук [1]. За визначенням науковця, документологія (яку він називає загальним документознавством) має виключно теоретичний характер і поки не спирається ні на жодну зі сфер практичної діяльності. Вона ґрунтується на певній концептуальній спільності наук так званого документально-комунікаційного циклу, що, до речі, несумісно з практичним розмежуванням наукових спеціальностей відповідно до переліку наукових спеціальностей ВАК [1, 100] Тобто ні комунікаційні, ні навіть інформаційні аспекти не є головними для документознавства та архівознавства, незважаючи на певну їхню присутність у відповідних практичних сферах діяльності – діловодстві та архівній справі, де застосовують результати досліджень у цих дисциплінах. Більше того, у нагромадженому спільному науковому здобутку з документознавства та архівознавства (різні підходи до формулювання

предмета, теоретичних конструкцій) комунікаційні аспекти посідають незначне місце або й зовсім відсутні [1, 102].

Українські фахівці приділяють значну увагу аналізу якісно нової системи комунікацій, що базуються на можливостях інтернет-технологій. Ця проблематика найбільш ґрунтовно аналізується у публікаціях професора Л. Я. Філіпової [6, 7], кандидатських дисертаціях і публікаціях А. М. Шелестової [15; 13; 14] та Ю. П. Якимюк [17; 16]. Зауважимо, що подальший розвиток цього напрямку у значній мірі відзначає перспективи науки про документ і є необхідною умовою формування ноокомунікаційної теорії документознавства.

Як висновок розгляду різних існуючих на даний час концепцій документознавства можна стверджувати, що в кожній з них є «раціональне зерно». Все сказане вище дозволяє запропонувати ще один погляд на теорію документознавства в зв'язку з соціальною комунікацією. Можна виділити теорію соціальної інформації і документологію як комплекс наук про документ, який розглядається як засіб передачі соціальної інформації. У межах документології виділяємо такі комплексні науки, як теорія журналістики (наука про підготовку інформації), документознавство (наука про підготовку документа), архівознавство, бібліологія або книгознавство. Вважаємо обґрунтованим, підтримати віднесення документознавства до соціально-комунікаційних наук.

Література

1. Кулешов С. Г. Деякі міркування щодо віднесення наукової спеціальності «документознавство, архівознавство» до галузі науки «соціальні комунікації» / С. Г. Кулешов // Арх. України. – 2008. – № 3/4. – С. 100–105.
2. Кулешов С. Г. Документознавство в системі наук документально-комунікативного циклу / С. Г. Кулешов // Українське архівознавство: історія, сучасний стан та перспективи : наук. доп. Всеукр. конф. (19–20 лист. 1996 р.) Ч. 2. – К. : УНДІАСД, 1997. – С. 37–40.
3. Кулешов С. Г. Концепції документа як засобу соціальних комунікацій / С. Г. Кулешов // Вісн. Харк. держ. акад. культури : зб. наук. пр. – Х., 1999. – Вип. 1. – С. 81–88.

4. Слободяник М. С. До питання структуризації комунікаційних наук / М. С. Слободяник // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2006. – № 2. – С. 4–6.
5. Слободяник М. С. Документологія: Зміст. Перспективи / М. С. Слободяник // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2004. – № 4. – С. 4–9.
6. Філіпова Л. Я. Документальні комунікації в контексті інформаційно-освітнього середовища / Л. Я. Філіпова // Соціальні комунікації в стратегіях формування суспільства знань : матеріали Міжнар. наук. конф. (Харків, 26–27 лют. 2009 р.). – Х., 2009. – С. 32–34. 655
7. Філіпова Л. Я. Значення інтернет-комунікацій для документально-комунікаційної системи суспільства / Л. Я. Філіпова // Культурологія та соціальні комунікації : матеріали міжнар. наук. конф. (Харків, 18–19 листоп. 2010 р.). – Х., 2010. – С. 152–154. 657
8. Швецова-Водка Г. М. Деякі аспекти теорії ноокомунікології / Г. М. Швецова-Водка // Культурологія та соціальні комунікації : матеріали міжнар. наук. конф. (18–19 листоп. 2010 р.). – Х., 2010. – С. 142–144.
9. Швецова-Водка Г. М. Документ і книга в системі соціальних комунікацій / Г. М. Швецова-Водка. – Рівне, 2001. – 438 с.
10. Швецова-Водка Г. М. Документ як канал масової комунікації та засіб передачі масової інформації / Г. М. Швецова-Водка // Соціальні комунікації в стратегіях формування суспільства знань : матеріали міжнар. наук. конф. (26–27 лют. 2009 р.). – Х., 2009. – Ч. 1. – С. 22–24.
11. Швецова-Водка Г. М. Документальна комунікація як об'єкт загальної теорії документології / Г. М. Швецова-Водка // Бібліотекознавство. Документознавство. Інформологія. – 2010. – № 2. – С. 49–53.
12. Швецова-Водка Г. Н. Документ в свете ноокоммуникологии : науч.-практ. пособие / Г. Н. Швецова-Водка. – М. : Информ. центр сотрудничества «Литера», 2010. – 381 с.
13. Шелестова А. М. Електронно-документний комунікативний простір сучасного вищого навчального закладу України / А. М. Шелестова // Сучасні проблеми діяльності бібліотеки в умовах інформатизації суспільства : матеріали II наук.-практ. конф. (23 верес. 2010 р.). – Л., 2010. – С. 82–89.
14. Шелестова А. М. Комунікаційні властивості навчальної документації ВНЗ / А. М. Шелестова // Документознавство. Бібліотекознавство. Інформаційна діяльність: проблеми науки, освіти, практики : зб. матеріалів VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Київ, 17–19 трав. 2011 р.). – К., 2011. – С. 116–118.
15. Шелестова А. М. Навчальна документація в інтегрованому інформаційно-комунікаційному просторі вищого навчального закладу :

автореф. дис. ... канд. наук із соц. комунікацій : 27.00.02 / А. М.

Шелестова ; Нац. акад. кер. кадрів культури і мистец. – К., 2011. – 18 с.

16.Юхименко Ю. П. Особливості формування комунікаційної системи документального забезпечення управління вищим навчальним закладом / Ю. П. Юхименко // Зб. наук. пр. / БІЕУ ВНЗ ВМУРОЛ «Україна». – Вип. 4, Ч. 1. – Біла Церква, 2009. – С. 128–136.

17.Якимюк Ю. П. Комунікаційна система документального забезпечення управління вищим навчальним закладом : автореф. дис. ... канд. іст. наук : 27.00.02 / Ю. П. Якимюк ; Нац. акад. кер. кадрів культури і мистец. – К., 2011. – 19 с.

Євгенія Воронько
Полтавський національний технічний університет
імені Юрія Кондратюка
Полтава, Україна

ХАРКІВСЬКА НАУКОВА ШКОЛА ДОКУМЕНТОЛОГІЇ

Авторка акцентує увагу на історії створення та розвитку, теоритико-прикладних набутках Харківської наукової документологічної школи. Публікація містить відомості про наукову діяльність провідних фахівців означеного наукового осередку – Кушнарєнко Н.М., Соляник А.А.

Ключові слова: Харківська документологічна наукова школа, Харківська державна академія культури, документознавство та інформаційна діяльність, український інформаційний ринок.

Автор акцентирует внимание на истории создания и развития, теоретических и практических результатах деятельности Харьковской научной документологической школы. Публикация содержит материал касательно деятельности ведущих учёных указанного научного центра – Кушнарєнко Н.Н., Соляник А.А.

Ключевые слова: Харьковская документологическая научная школа, Харьковская государственная академия культуры, документоведение и информационная деятельность, украинский информационный рынок.

The author is focused on the history of the creation and development of theoretical and applied research achievements of Kharkov scientific documentological school. The publication is provided information about scientific activity of the leading experts from appointed scientific center - Kushnarenko N.M., Solyanik A.A.